

N:o 12.

Af Herr **Ribbing, Sigurd**: *Om aflåtande af underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utarbetande af särskilda läroplaner för den klassiska och den reala linien vid rikets allmänna elementarläroverk.*

Ehuru ofta i fråga blifvit satt, huruvida icke den förening, som vid de offentliga elementarläroverken funnits och finnes mellan tvenne så kallade bildningslinier, den klassiska och den reala, borde upphävas eller inskränkas, har såsom motiv för en förändring härutinnan aldrig blifvit anfördt, att de båda liniernas förening i sig skulle innebära ett ondt, deras åtskiljande ett godt, eller yrkadt, att i och med blotta åtskiljandet af de båda linierna något väsentligt vore vunnet. Fastmer har af alla erkänts, att föreningen medförde vissa bestämda fördelar, hvilka också angifvits såsom grunder till dess införande, liksom de återopats såsom skäl till dess fortvaro. Yrkanden och beslut om åtgärder i nyssnämnda syfte, begäran och förordnande af sådana hafva haft sin anledning deri, att de båda bildningsliniernas sammanbindning med hvarandra och ömsesidiga beroende i sina följder och med hänsyn till sjelfva ändamålet så för elementarundervisningen i det hela, som för hvardera af de båda bildningslinierna särskildt, verkade menligt, i det sagda sammanbindning och beroende å ena sidan oundgängligen fordrade och medförde bestämmelser i läsordningen, hvilka af undervisningens ändamål icke betingades, eller till och med för dess uppnående på enklaste och säkraste sätt vore hinderliga, å den andra förhindrade anordningar, som för hvardera linien och med hänsyn till dess ändamål innebure bestämda fördelar. Det vore såsom ett medel eller vilkor för befrielse från de förra och för vinnande af de senare, som ett mer eller mindre fullständigt åtskiljande af linierna vore önskvärdt och behöfligt.

I dess största allmänhet är nämnda missförhållande mellan ändamål och medel i de på principen af de båda bildningsliniernas förening ordnade elementarläroverken uttryckt i den af en motionär i denna Kammare sistlidne riksdag med afseende på nämnda förening framställda anmärkning, att »hvar och en, som söker vinna ett mål, skulle utan tvifvel handla högst oklokt, om han ordnade sin verksamhet så, att han samtidigt sträfvade till flera mål, under fullt medvetande att han dervid icke blott förlorade tid, utan ock gjorde för sig omöjligt att uppnå någotdera målet fullständigt.“ Uttalanden i samma rigtning, delvis i detalj och med tillämpningar på bestående anordningar, saknas för öfrigt så litet, att fastmera allt större enighet synes framträda i öfvertygelsen om, att väsentliga olägenheter för elementarundervisningens ändamål äro förknippade med de båda bildningsliniernas förening. För att i detta afseende ej vidare dröja vid framställningar af komitéer och af lärare vid elementarläroverket beträffande de i nyssnämnda förening liggande hindren för ändamålsenlig ordningsföljd och gruppering af undervisningsämnen, för lämplig fördelning af tiden för dessa, samt för begränsning af lärotiden, liksom, och såsom af nämnda omständigheter en omedelbar följd, för sjelfva ändamålet med undervisningen; må här å ena sidan erinras om, att Riksdagen sjelf på ganska bestämdt sätt yttrat sig i ämnet, i underdånig skrifvelse 1874. I sammanhang med hemställan om indragning (närmast i de högre klasserna) vid några läroverk af den reala och vid andra af den klassiska linien — hvilket redan i skrifvelse af 1873 begärts och hvarom i skrifvelse 1877 ånyo erinras — heter det i förstnämnda skrifvelse: »den nära förening mellan de olika bildningslinierna, som hittills egt rum, synes hafva utgjort ett väsentligt hinder för undervisningens fullt ändamålsenliga bedrivande. Uppenbart är, att tillbörligt tillgodoseende af såväl den klassiska som den reala undervisningen endast står att vinna genom bildningsliniernas fullständiga åtskiljande. Detta mål kan dock icke fullständigt uppnås annat än genom upprättande af särskilda klassiska och särskilda realläroverk.» Å andra sidan yttras, i full öfverensstämmelse med Riksdagens anförda uttalande, i bil. 7 till Kongl. Maj:ts nådiga proposition om statsverkets tillstånd och behof till 1877 års Riksdag, af chefen för Kongl. Ecklesiastik-departementet — sedan af honom upplyst blifvit, att domkapitlen, hörda öfver 1874 års Riksdags framställning angående bildningsliniernas skiljande, samtliga tillstyrkt hvad Riksdagen derom yttrat — att, der lärjungar å de olika linierna blifvit (i de öfre klasserna) delvis gemensamt undervisade, denna gemensamhet medfört onisskänneliga olägenheter för lärjungarne såväl på den klassiska, som ännu mer på den reala linien, »hvarföre ock — fortsätter Herr Chefen

— bildningsliniernas åtskiljande måste betraktas såsom ett väsentligt vilkor för undervisningens förbättring»; och han tillägger längre fram i citerade bilaga, att »den af Riksdagen erkända grundsatsen af liniernas förläggande till olika läroverk eger en ostridig inre giltighet», och att den, i afseende på hufvudstadens läroverk genom upprättandet af ett särskildt realläroverk derstädes i verket satt, äfven i landsorten kunde och borde ega en ganska vidsträckt användning, i fall fråga vore om ett första inrättande af läroverk — hvarefter följer en redogörelse för vissa yttre anledningar till att i fråga om redan befintliga läroverk i landsorten, ej gå bråd störtadt till väga med indragning af den ena eller andra linien. — Synnerlig uppmärksamhet är tvifvelsutan att egna åt uttalanden i ifrågavarande ämne, som förekomma i ett yttrande af dåvarande chefen för Kongl. Ecklesiastik-departementet under en diskussion i Första Kammaren den 10 April sistlidne riksdag beträffande elementarläroverken och de båda bildningslinierna, såväl med hänseende till talarens ställning till undervisningsfrågor, som till följd af klarheten och bestämdheten i de framställda åsigtterna. Nämnda yttrande af den dåvarande Herr Chefen för Kongl. Ecklesiastik-departementet innehåller bland annat, att »det är klart att om de (båda linierna i elementarläroverket) skiljas åt, så att hvardera linien framgår rakt mot sitt mål utan att hindras af det afseende, som eljest måste göras på den andra, så måste en besparing af tid och krafter uppstå, som föranleder att målet vinnes med mindre arbete. Det är ock min tanke att, alltsedan den starka sammanslutningen mellan linierna infördes, som för snart 30 år sedan sattes i verket, har till följd deraf inom läroverken legat en fördold anledning till — — — olägenheter, som med alla vidtagna förändringar icke kunna fullkomligt öfvervinnas. Jag tror ock att den öfvervägande delen af lärarne anser att, om hvardera linien får odeladt syfta till sitt mål, skall detta hafva en välgörande inverkan på undervisningen.» Den ärade talaren säger vidare, i fortgången af sitt anförande — med afseende på hvad i ofvan citerade underdåniga skrivelser af 1874 och 1877 blifvit framställt om åtskiljande af bildningslinierna — att »tvifvelaktigt är, att den antydda rigtningen är den rätta»; och han öfvergår slutligen till att med afseende på den reala linien, såväl i dess lägre som högre klasser, såsom »verkan» af ett dennas åtskiljande från den klassiska angifva den »starkare utveckling», den »mera tillfyllestgörande undervisning», den »grundligare handledning» och den ändring af lärotimmarnes antal i vissa särskildt nämnda läroämnen, som för samma linie »skulle vinnas»; hänvisande i fråga om »den vinst», som för den klassiska linien »skulle åstadkommas», till hvad som derom af en föregående talare blifvit sagdt. Denne föregående

talare var en erfaren och med allt skäl högt värderad rektor, sedermera eforus för elementarläroverk, hvilken, beträffande undervisningen på den klassiska linien, i sitt anförande lemnat utredningar likartade med de af Herr Chefens för Kongl. Ecklesiastik-departementet nyss omnämnda i fråga om den reala.

Om nu sålunda det ofvan anförda otvetydigt visar, och deri äfven blifvit vitsordadt, att mellan fackmän och läroverksstyrelserna samt, särskildt ock, mellan de högsta myndigheterna öfver elementarläroverken sins emellan full öfverensstämmelse eger rum i den åsigt, att med de båda bildningsliniernas förening vid elementarläroverket finnas förknippade väsentliga olägenheter för undervisningen och dess fullt ändamålsenliga ordnande, hvilka från denna förening äro oskiljaktiga, liksom att väsentliga fördelar kunna beredas undervisningen, hvilka dock under samma förutsättning ej stå att ernå: då synes undanrödjandet af de förra och tillgodogörandet af de senare åtminstone kunna och böra ske, der den förening af bildningslinierna *icke* förekommer, hvilken kräfver fortvaron af bådadera förhållandet. Der nemligen *de* fördelar, vare sig ekonomiska eller pedagogiska, som föranledt införandet och bibehållandet af bildningsliniernas förening, icke gjorts gällande, och dessa fördelar följaktligen, då de icke äro för handen, ej heller kunna lida afbräck eller skada, der synes *intet* skäl finnas mot att för undervisningen på hvardera linien stadga och att tillförsäkra densamma en sådan anordning, som af dess eget ändamål allena är betingad och, utan andra för detta ändamål främmande eller hinderliga konsiderationer, efter det bästa möjliga uppnåendet af detsamma lämpad. Hufvudstaden eger redan under utveckling ett fullständigt läroverk, uteslutande på den reala bildningslinien. Likaså är ett fullständigt realläroverk under utbildning i Sundsvall och ett sådant finnes i Vestervik. Vid dessa sistnämnda tvenne läroverk skall visserligen tillika meddelas undervisning i latin i 4:e och 5:e klasserna; men detta stycke klassicitet, inskjutet på midten af läroverken, synes knappast kunna tillmätas den betydighet att deri ensamt skulle böra ligga ett hinder att ordna de i öfrigt blott reala läroverken med hänsyn till hvad deras ändamål fordrar, helst ööfvervinneliga svårigheter ej lära möta att bereda tillfälle åt dem, som det önska, till fakultativt studium af latin, förenadt med någon dispens från den egentliga läsordningen. Slutligen har Oscarshamn ett 5-klassigt realläroverk utan någon latinundervisning. Några fristående klassiska läroverk ega vi ej ännu, men tvenne fullständiga latinläroverk i Stockholm äro dock redan beslutade, af hvilka det ena lärerskola träda i verksamhet innevarande års höst, det andra nästkommande år; och ehuruval om båda med afseende på undervisning i

engelska är stadgadt detsamma, som för Sundsvalls och Vesterviks beträffande latin, torde samma anmärkningar, som blifvit anförda angående den latinska undervisningen vid sistnämnda läroverk, ega giltighet i fråga om den engelska vid de förstnämnda. Nu är visserligen antalet af de härmedelst angifna läroverken med uteslutande eller nära uteslutande undervisning blott på ena bildningslinien ännu ringa; men utom det att något tillräckligt skäl att förmena en fördel ej ligger i den omständigheten, att endast få för tillfället komma i åtnjutande af densamma, bör i förevarande afseende ej förbises, att en partiel indragning af reallinien i enlighet med Kongl. Maj:ts nådiga proposition till 1877 års Riksdag redan är beslutad och delvis i verket satt vid flera läroverk, nemligen vid 7 af 7:e och vid 3 af både 6:e och 7:e realklasserna. Mot en sådan indragning på reallinien skulle svara den af Riksdagen i dess underdåniga skrifvelse i ämnet år 1874 och 1877 begärda på den klassiska. I det anförande af den senast afgångne chefen för Kongl. Ecklesiastik-departementet, hvarur redan här ofvan citat blifvit gjorda, upplyser ock den ärade talaren, att »ett arbete inom skolväsendet pågår» i den rigtning, att från föreningen med hvarandra lösa de båda linierna — närmast i 4:e och 5:e klasserna; — och han tillägger dervid, att detta »kommer sig deraf, att hvad som redan är beslutadt i afseende på 6:e och 7:e klassernas indragning vid vissa läroverk och till en del redan verkställt, har inverkat äfven på klasserna derunder, nemligen den 4:e och den 5:e, och framkallat framställningar från ett och annat läroverk att få undervisningen i dessa klasser på den reala linien mera skild från den klassiska.» »Den särdeles gagneliga åtgärden — så slutar den ärade talaren sitt anförande i denna del— att upprätta särskilda realläroverk har också efter min tanke haft den följd, att undervisning efter en annan läroplan än den i allmänhet gällande, måste anordnas för dessa läroverk.»

Då sålunda ordnandet af undervisningen i läroverk, som uteslutande eller åtminstone hufvudsakligen äro afsedda endast för *en* bildningslinie, efter en annan plan än den allmänt gällande, enligt f. d. chefens för Ecklesiastik-departementet eget, senast citerade yttrande, utgör ett *nödvändigt* behof; och då, just emedan så är, hvarken detta behofs fyllande i hvarje särskildt fall bör göras beroende af inkommen eller uteblifven anhållan eller framställning derom, icke heller läroplanen bör till äfventyrs blifva till sin beskaffenhet olika för hvarje sådant läroverk: så får jag, under åberopande af nyss omförmälda yttrande, samt för öfrigt på grund af hvad här ofvan blifvit anfördt — till största delen uttalanden af Riksdagen sjelf och af chefen för Kongl. Ecklesiastik-departementet — härmed vördsamt föreslå:

det Riksdagen måtte besluta att i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes genom sakkunnige män låta utarbete förslag till läseordningar eller läroplaner; särskildt för den reala och särskildt för den klassiska linien, lämpade efter undervisningens vid de båda linierna olika ändamål, samt, derest förslagen vinna Kongl. Maj:ts nådiga godkännande, fastställa dem till efterlefnad vid sådana läroverk, som omfatta endast den ena linien.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles vördsamt.

Stockholm den 24 Januari 1879.

Sigurd Ribbing.

N:o 13.

Af Herr **C. O. Widmark**: *Om antagande af en författning angående skogseld.*

Det är redan ett gammalt tal, att de svenska skogarne, så nödvändiga för befolkningens välbefinnande och mångahanda behof samt för åtskillig industris förkofran och utveckling ja till och med bestånd, år efter år förminskas och till sin beskaffenhet försämras. I detta tal ligger enligt min åsigt en ej obetydlig öfverdrift, symnerligen i afseende å den såkallade norrländska skogssköfvingen, men i ett hänseende kan den uppmärksamme betraktaren af hithörande frågor icke undgå att oroas, då han måste iakttaga, att så stora skogssträckor årligen, detta mest i Norrland, skadas af eld, hvadan han icke kan annat än lifligen önska, att några lagstiftningsåtgärder vidtagas, hvarigenom